

مشارکت عمومی – خصوصی (PPP):

مدل‌های قراردادی BOT، EPC و HAM

دکتر سید مصطفی مشکات

تقدیم به:

معمار خلقت که شاهکارانه و بی‌بدیلانه پروژه گیتی را در
زیباترین مدل قراردادی بنیان نهاد و در این مسیر، آن را به
ترتیبی سنجیده و معین طراحی، تأمین، عملیاتی و نگهداری
می‌نماید...

ای مهربان‌ترین مهربانان همواره شکرگزار تو خواهم بود

Reference link: MustafaMeshkat.blogfa.com

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
فصل اول - مفاهیم، ابعاد و قلمروی مشارکت عمومی - خصوصی	
(PPP).....	۱۹
مبحث اول: مفهوم شناسی	۱۹
گفتار اول: خصوصی سازی	۲۰
گفتار دوم: قرارداد امتیاز	۲۲
الف) قرارداد امتیاز کار	۲۳
ب) قرارداد امتیاز خدمات عمومی	۲۴
گفتار سوم: قرارداد فرانسیز	۲۴
گفتار چهارم: شرکت (مداخله) بخش خصوصی (PSP)	۲۶
گفتار پنجم: مشارکت عمومی - خصوصی (PPP)	۲۷
الف) تعریف لغوی	۲۷
۱. مشارکت	۲۷
۲. بخش عمومی	۲۹
۳. بخش خصوصی	۳۰
ب) تعریف اصطلاحی	۳۲
مبحث دوم: تحدید قلمرو و مرزبندی مشارکت عمومی - خصوصی (PPP) از	
قراردادهای مشابه	۳۹
گفتار اول: قرارداد امتیاز	۳۹
گفتار دوم: قرارداد فرانسیز	۴۱
گفتار سوم: شرکت (مداخله) بخش خصوصی (PSP)	۴۲
مبحث سوم: تاریخچه مشارکت عمومی - خصوصی (PPP)	۴۲

۶ □ مشارکت عمومی - خصوصی (PPP): مدل‌های قراردادی BOT, EPC و HAM

- ۴۳..... گفتار اول: در جهان
- ۴۴..... گفتار دوم: در ایران
- ۴۵..... الف) قبل از انقلاب
- ۴۷..... ب) بعد از انقلاب
- ۵۴..... مبحث چهارم: مصارف مشارکت عمومی خصوصی (PPP)
- ۵۴..... گفتار اول: آموزش
- ۵۵..... گفتار دوم: بهداشت و درمان
- ۵۷..... گفتار سوم: نفت و گاز
- ۵۷..... گفتار چهارم: فناوری هسته‌ای
- ۵۹..... گفتار پنجم: راهسازی
- ۶۰..... گفتار ششم: امنیت مجازی
- ۶۱..... مبحث پنجم: اوصاف ناظر بر مشارکت عمومی - خصوصی (PPP)
- ۶۱..... گفتار اول: مشارکت محوری
- ۶۲..... گفتار دوم: تقسیم خطر
- ۶۴..... گفتار سوم: بلندمدت بودن
- ۶۵..... گفتار چهارم: تنوع و انعطاف پذیری
- ۶۵..... الف) تنوع در انتخاب مدل قراردادی
- ۶۶..... ب) تنوع در روش‌های تأمین مالی و پرداخت هزینه‌ها
- ۶۷..... گفتار پنجم: پویایی و روزآمدی
- ۶۷..... مبحث ششم: مزایای مشارکت عمومی - خصوصی (PPP)
- ۶۷..... گفتار اول: حفظ و ارتقای سطح توسعه پایدار
- ۶۹..... گفتار دوم: توسعه و انتقال دانش و فناوری روز
- ۷۰..... گفتار سوم: تراکم‌زدایی دولتی
- ۷۰..... گفتار چهارم: حفظ مالکیت همگانی
- ۷۱..... مبحث هفتم: اهمّ جلوه‌های مشارکت عمومی - خصوصی (PPP)
- ۷۲..... گفتار اول: قرارداد خدماتی (پیمانکاری سستی)
- ۷۳..... گفتار دوم: قرارداد مدیریت (MC)
- ۷۵..... گفتار سوم: قرارداد اجاره

فهرست مطالب □ ۷

- گفتار چهارم: قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) ۷۶
- الف) مدل عوارض قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT Toll) ۷۹
- ب) مدل سالواره قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT Annuity) ۸۰
- گفتار پنجم: قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC) ۸۱
- گفتار ششم: مدل سالواره ترکیبی (HAM) ۸۳

فصل دوم - مدل قراردادی ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) . ۸۷

- مبحث اول: اجزای قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) ۸۹
- گفتار اول: نهاد دولتی ۸۹
- گفتار دوم: تأمین‌کنندگان مالی ۹۰
- گفتار سوم: سرمایه‌گذاران ۹۰
- گفتار چهارم: طراحان ۹۱
- گفتار پنجم: تأمین‌کنندگان وسایل و تجهیزات ۹۱
- گفتار ششم: سازندگان ۹۲
- گفتار هفتم: بهره‌برداران ۹۲
- مبحث دوم: تاریخچه قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) ۹۳
- گفتار اول: در جهان ۹۳
- گفتار دوم: در ایران ۹۴
- مبحث سوم: ابعاد قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) ۹۵
- گفتار اول: ابعاد مثبت قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) ۹۶
- الف) رفع چالش تأمین مالی ۹۶
- ب) اطمینان بیشتر از به‌کارگیری وسایل و تجهیزات مناسب ۹۷
- پ) تمرکززدایی از بخش دولتی ۹۷
- ت) عدم هدررفت بودجه دولتی یا عمومی ۹۸
- گفتار دوم: ابعاد منفی قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) ۹۸
- الف) تشتت سلاقی و یکپارچه‌نبودن سطح کیفی کار ۹۹
- ب) عدم حمایت کافی از سرمایه‌گذار داخلی ۹۹
- پ) افزایش هزینه‌های عمومی ۱۰۰

۸ مشارکت عمومی - خصوصی (PPP): مدل‌های قراردادی BOT, EPC و HAM

- ت) تعویق طولانی مدت بهره‌برداری بخش دولتی..... ۱۰۰
- مبحث چهارم: تحدید قلمرو و مرزبندی قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT) از قراردادهای مشابه..... ۱۰۱
- گفتار اول: قرارداد ساخت، تملک، بهره‌برداری، انتقال (BOOT)..... ۱۰۱
- گفتار دوم: قرارداد ساخت، تملک، بهره‌برداری (BOO)..... ۱۰۲
- گفتار سوم: قرارداد ساخت، تملک، اجاره، انتقال (BOLT)..... ۱۰۲
- گفتار چهارم: قرارداد ساخت، بهره‌برداری، تحویل (BOD)..... ۱۰۳
- گفتار پنجم: قرارداد طراحی، ساخت، بهره‌برداری، نگهداری (DBOM)..... ۱۰۳
- گفتار ششم: قرارداد ساخت، تملک، بهره‌برداری، نگهداری (BOOM)..... ۱۰۴
- گفتار هفتم: قرارداد طراحی، ساخت، تأمین مالی، بهره‌برداری (DBFO)..... ۱۰۴
- گفتار هشتم: قرارداد طراحی، ساخت، تأمین مالی، بهره‌برداری، انتقال (DBFOT)..... ۱۰۵
- گفتار نهم: قرارداد طراحی، ساخت، مدیریت، تأمین مالی (DCMF)..... ۱۰۵
- گفتار دهم: قرارداد ساخت، اجاره، انتقال (BLT)..... ۱۰۶
- گفتار یازدهم: قرارداد ساخت، انتقال، بهره‌برداری (BTO)..... ۱۰۶
- گفتار دوازدهم: قرارداد طراحی، ساخت، بهره‌برداری، انتقال (DBOT)..... ۱۰۷
- گفتار سیزدهم: قرارداد تأمین مالی، ساخت، تملک، بهره‌برداری، انتقال (FBOOT)..... ۱۰۸
- گفتار چهاردهم: قرارداد اجاره، نوسازی، بهره‌برداری، انتقال (LROT)..... ۱۰۸
- مبحث پنجم: مقررات ناظر بر قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT)..... ۱۰۹
- گفتار اول: مقررات ناظر بر سرمایه‌گذاری داخلی..... ۱۱۰
- گفتار دوم: مقررات ناظر بر سرمایه‌گذاری خارجی..... ۱۱۱
- الف) شرایط قانونی ناظر بر انعقاد و اجرای قرارداد..... ۱۱۳
۱. شرایط ناظر بر مراحل قراردادی..... ۱۱۳
- ۱-۱. مرحله ساخت..... ۱۱۴
- ۲-۱. مرحله بهره‌برداری..... ۱۱۵
- ۳-۱. مرحله انتقال..... ۱۱۷
- ۳-۱-۱. واگذاری تدریجی حقوق مالکانه به بخش دولتی..... ۱۱۸
- ۳-۱-۲. واگذاری یکجای حقوق مکتسبه به بخش دولتی..... ۱۱۸
۲. سایر شرایط..... ۱۱۹

فهرست مطالب □ ۹

۱-۲	عدم تضمین بازیافت سرمایه و منافع آن توسط دولت.....	۱۱۹
۲-۲	شناسایی حق مالکانه موقتی سرمایه‌گذار.....	۱۲۰
	ب) تشویق‌ها و حمایت‌های قانونی.....	۱۲۱
۱	تشویق‌ها و حمایت‌های عام.....	۱۲۲
۱-۱	عدم تبعیض میان سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی.....	۱۲۲
۲-۱	تراکم‌زدایی از صدور مجوزهای متعدد.....	۱۲۳
۳-۱	عدم محدودیت در میزان سرمایه‌گذاری.....	۱۲۳
۴-۱	ممانعت از سلب مالکیت و ملی‌شدن.....	۱۲۴
۵-۱	انتقال اصل سرمایه، سود سرمایه و منافع حاصل از آن.....	۱۲۶
۶-۱	آزادی صادرات یا فروش کالای تولیدی.....	۱۲۷
۲	تشویق‌ها و حمایت‌های خاص.....	۱۲۷
۱-۲	جبران زیان سرمایه‌گذاری خارجی.....	۱۲۸
۲-۲	تضمین خرید کالا و خدمات.....	۱۲۹
	گفتار سوم: مقررات مشترک (سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی).....	۱۳۰
	مبحث ششم: ماهیت حقوقی قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT).....	۱۳۲
	گفتار اول: در قالب سرمایه‌گذاری داخلی.....	۱۳۳
	گفتار دوم: در قالب سرمایه‌گذاری خارجی.....	۱۳۴
	فصل سوم: مدل قراردادی طراحی، تأمین، ساخت (EPC).....	۱۳۹
	مبحث اول: اجزای قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC).....	۱۴۰
	گفتار اول: نهاد دولتی.....	۱۴۰
	گفتار دوم: تأمین‌کنندگان مالی.....	۱۴۱
	گفتار سوم: سرمایه‌گذاران.....	۱۴۱
	گفتار چهارم: طراحان.....	۱۴۲
	گفتار پنجم: تأمین‌کنندگان وسایل و تجهیزات.....	۱۴۲
	گفتار ششم: سازندگان.....	۱۴۲
	مبحث دوم: تاریخچه قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC).....	۱۴۳
	گفتار اول: در جهان.....	۱۴۳

۱۰ □ مشارکت عمومی - خصوصی (PPP): مدل‌های قراردادی BOT, EPC و HAM

- گفتار دوم: در ایران..... ۱۴۴
- مبحث سوم: ابعاد قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC)..... ۱۴۶
- گفتار اول: ابعاد مثبت قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC)..... ۱۴۷
- الف) کوتاهی مدت پروژه..... ۱۴۷
- ب) انتقال دانش و فناوری روز..... ۱۴۸
- پ) مسئولیت‌زدایی اجرایی از بخش دولتی..... ۱۴۹
- ت) پرهیز از تشتت و سلايق مختلف..... ۱۵۰
- ث) صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی..... ۱۵۱
- ج) اجرامحوری..... ۱۵۲
- گفتار دوم: ابعاد منفی قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC)..... ۱۵۳
- الف) امکان به‌کارگیری وسایل و تجهیزات با کیفیت نامطلوب..... ۱۵۴
- ب) چالش تأمین منابع مالی..... ۱۵۴
- پ) فقدان نظارت..... ۱۵۵
- ت) انعطاف‌ناپذیری..... ۱۵۶
- ث) بالاتر بودن هزینه‌ها..... ۱۵۷
- ج) فقدان اطمینان لازم در مورد عملکرد مناسب پروژه در اثنای دوره بهره‌برداری..... ۱۵۸
- مبحث چهارم: تحدید قلمرو و مرزبندی قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC) از قراردادهای مشابه..... ۱۵۹
- گفتار اول: قرارداد کلید در دست (TKC)..... ۱۵۹
- گفتار دوم: قرارداد طراحی، ساخت (DB)..... ۱۶۱
- گفتار سوم: قرارداد طراحی، تأمین (EP)..... ۱۶۳
- گفتار چهارم: قرارداد تأمین، ساخت (PC)..... ۱۶۳
- گفتار پنجم: قرارداد طراحی، تأمین، ساخت، تأمین مالی (EPCF)..... ۱۶۴
- گفتار ششم: قرارداد طراحی، تأمین، مدیریت ساخت (EPCM)..... ۱۶۵
- مبحث پنجم: مقررات ناظر بر قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC)..... ۱۶۶
- گفتار اول: در امور صنعتی..... ۱۷۰
- الف) قرارداد همسان..... ۱۷۰
- ب) سایر ضوابط اجرایی..... ۱۷۲

فهرست مطالب □ ۱۱

گفتار دوم: در امور غیر صنعتی	۱۷۴
الف) قرارداد همسان	۱۷۴
ب) سایر ضوابط اجرایی	۱۷۵
مبحث ششم: ماهیت حقوقی قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC)	۱۷۶
گفتار اول: ماهیت یکپارچه	۱۷۷
الف) قرارداد معین	۱۷۷
ب) قرارداد خصوصی	۱۸۰
پ) قرارداد الحاقی	۱۸۱
گفتار دوم: ماهیت ترکیبی	۱۸۱
فصل چهارم: مدل سالواره ترکیبی (HAM)	۱۸۳
مبحث اول: اجزای مدل سالواره ترکیبی (HAM)	۱۸۵
گفتار اول: نهاد دولتی	۱۸۶
گفتار دوم: تأمین کنندگان مالی	۱۸۶
گفتار سوم: سرمایه‌گذاران	۱۸۶
گفتار چهارم: طراحان	۱۸۷
گفتار پنجم: تأمین کنندگان وسایل و تجهیزات	۱۸۷
گفتار ششم: سازندگان	۱۸۸
گفتار هفتم: بهره‌برداران	۱۸۸
مبحث دوم: تاریخچه مدل سالواره ترکیبی (HAM)	۱۸۸
گفتار اول: در جهان	۱۸۹
گفتار دوم: ایران	۱۹۰
مبحث سوم: تحدید قلمرو و مرزبندی مدل سالواره ترکیبی (HAM) از قراردادهای سازنده آن	۱۹۰
گفتار اول: قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT)	۱۹۱
الف) مدل عوارض قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT Toll)	۱۹۲
ب) مدل سالواره قرارداد ساخت، بهره‌برداری، انتقال (BOT Annuity)	۱۹۳
گفتار دوم: قرارداد طراحی، تأمین، ساخت (EPC)	۱۹۴

۱۲ □ مشارکت عمومی - خصوصی (PPP): مدل‌های قراردادی BOT, EPC و HAM

۱۹۶.....	مبحث سوم: اوصاف ناظر بر مدل سالواره ترکیبی (HAM)
۱۹۷.....	گفتار اول: تسهیم مسئولیت‌ها
۱۹۸.....	الف) انحصاری نبودن مسئولیت تأمین مالی (توزیع هزینه‌ها میان متعاقدین)
۱۹۸.....	ب) تسهیم سایر مسئولیت‌ها
۱۹۹.....	گفتار دوم: تسریع فرآیند انجام پروژه
۲۰۰.....	گفتار سوم: جلب اعتماد بیشتر سرمایه‌گذاران
۲۰۱.....	گفتار چهارم: رفع مشکل نقدینگی بخش دولتی
۲۰۲.....	گفتار پنجم: ممانعت از فرسودگی بخش خصوصی
۲۰۳.....	گفتار ششم: برخورداری از مکانیسم تعدیل نرخ قرارداد
۲۰۵.....	مبحث چهارم: جایگاه و ماهیت حقوقی مدل سالواره ترکیبی (HAM)
۲۰۶.....	گفتار اول: مقررات ناظر بر مدل سالواره ترکیبی (HAM)
۲۰۹.....	گفتار دوم: ماهیت حقوقی مدل سالواره ترکیبی (HAM)
۲۰۹.....	الف) ماهیت عاریه‌ای
۲۱۰.....	ب) ماهیت مستقل
۲۱۲.....	برآمد و توصیه‌ها
۲۱۹.....	فهرست منابع و مآخذ
۲۱۹.....	الف) داخلی
۲۱۹.....	۱. کتاب‌ها
۲۱۹.....	۲. مقاله‌ها
۲۲۲.....	ب) خارجی
۲۲۲.....	۱. کتاب‌ها
۲۲۶.....	۲. مقاله‌ها
۲۲۷.....	پ) وبگاه‌های اینترنتی
۲۲۹.....	ضمیمه